סט א מיי' פ"ה מהלכות עבודת יוה"כ הלכה י:

תורה אור

טמאה היא? והשתא ברי טמאים אתון דכתיב °טומאתה בשוליה" אמר ליה תא חזי מה כתיב בהו °השוכן אתם בתוך טומאתם" אפילו בזמן שהן טמאין שכינה שרויה ביניהן: *וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש? *האי הימנו ודבר אחר הוא ולא הוי היקש. *הניחא למאן דאמר לא הוי היקש אלא למאן דאמר הוי היקש מאי איכא למימר? מקומות הוא דגמרי מהדדי אי בעית אימא °חוץ מפנים בחדא זימנא גמר. תנא כשהוא מזה אינו מזה על הפרוכת אלא כנגד הפרוכת *אמר ר' אלעזר ברבי יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים של פר ושעיר של יום הכפורים ודילמא דפר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז הוו? דחזא דעבידי בסדרן. תנן נמי גבי פר העלם דבר של צבור כי האי גוונא כשהוא מזה לא היו נוגעין בפרוכת ואם נגעו נגעו אמר רבי אלעזר ברבי יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים של פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז ודילמא דפר ושעיר של יום הכפורים נינהו? דחזנהו דעבידי שלא כסדרן: נתערבו לו דמים בדמים: אמר רבא נותן אחת למעלה ושבע למטה ועולה לו לכאן ולכאן, אמרוה קמיה דרבי ירמיה אמר *בבלאי טפשאי משום דדיירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכן הא קא יהיב למעלה דשעיר מקמי מטה דפר והתורה אמרה °וכלה מכפר את הקדש" כלה דם הפר ואחר כך כלה דם השעיר? אלא אמר רבי ירמיה *נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם הפר וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם השעיר. נתערבו לו דמים במתנות האחרונות, סבר רב פפא קמיה דרבא למימר נותן שבע למטה לשם פר ולשם שעיר וחוזר ונותן אחת למעלה לשם שעיר אמר ליה רבא עד השתא קרו לן טפשאי והשתא טפשאי דטפשאי דקא מגמרינן להו ולא גמירי, והא קא יהיב מטה דשעיר מקמי מעלה דשעיר והתורה אמרה תן למעלה ואחר כך למטה!

אלא

טמאה היא. ואלו טמאים אתון ואין שכינה ביניכם שורה בטומאה: **וכי דבר הלמד בהיקש.** כגון פר שלמד במתנות פנים אחת למעלה מן השעיר בהיקש והשעיר שבע למטה בהיקש מן הפר חוזרין ומלמדין מתנות שבפנים על מתנות הפרוכת בהיקש "וכן יעשה לאהל מועד" וקיימא לן במסכת זבחים (דף מט:) דאין למדין בקדשים היקש מן ההיקש: **הימנו ודבר אחר.** היקש הראשון לאו היקש הוא שהרי בין בפר בין בשעיר כתיב מעלה ומטה ולא הוצרכו ללמוד זה מזה אלא את מנין הלכך כל חד וחד מעצמו למד מקצת ודבר אחר מסייעו במקצת ואין זה למד בהיקש (א) היכי דמי היקש שאין חוזר ומלמד כגון אם לא נאמר למטה בשעיר כלל או למעלה בפר לא נאמר כלל ולמדו הבהמות זו מזו בהיקש היינו היקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש: **הניחא למאן דאמר וכו'.** פלוגתא בזבחים בפרק איזהו מקומן (דף נז.): **מקומות הוא דגמרי מהדדי.** אין זה היקש הלמד מן ההיקש שהרי בהיקש הראשון למדו בהמות זו מזו "ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר" ובהיקש השני לא הוקש שום דבר לאחת מן הבהמות ללמוד ממנה מה שלמדה בהיקש מחברתה אלא המקומות הוקשו זה לזה "וכן יעשה לאהל מועד" כאשר כפר על הקודש, והקודש לא למד כלום מתחלה בהיקש, אלא הפר הוקש לשעיר והשעיר לפר במתנות הקודש: **ואי בעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמר.** אי נמי סבירא לן דפנים בהיקש למד יכול לחזור וללמוד על ההיכל בבת אחת מה שכתוב בו בפירוש כגון אחת למעלה בשעיר, ושבע למטה בפר, ועמהם אף מה שלמד בהיקש ~~היכי דמי~~ היקש שאינו למד מן ההיקש כגון אם לא הוצרך היכל ללמוד מן לפני ולפנים אלא מה שלמד בהיקש אבל השתא דהוצרך ללמוד ממנו את המפורש בו למד הכל בבת אחת: **אני ראיתיה ברומי.** במסכת מעילה (דף יז:) גבי בן תלמיון נעשה נס לר' אלעזר ברבי יוסי שריפא את בת מלך רומי שנכנס שד בגופה ששמו בן תלמיון והכניסוהו לאוצר המלך ליטול כל מה שירצה ולא היה חפץ אלא ליטול משם אגרות שכתבו גזירות שגזרו על ישראל ומצאם וקרעם *ושם ראה כלי בית המקדש באוצר: **כסדרן.** מלמעלה למטה *כמצליף: **דמים** [לעיל טו. נד:] **בדמים.** של פר ושל שעיר קודם שנתן בפנים כלום: **באתרא דחשוכא.** בבבל שהיא מטולה: **הא קא יהיב למעלה דשעיר.** שנותן אחת למעלה לשם פר ולשם שעיר: **וכלה מכפר.** כלה הכפרות כמו שהן אמורות בענין: **במתנות אחרונות.** אחר שנתן אחת למעלה מן הפר:

כוסות

הימנו ודבר אחר לא הוי היקש. להאי שיטה קשה הא דקאמרינן לעיל בברייתא לא יאמר למטה בשעיר וכו' דא"כ לא הוה יליף אלא מהיקשא דפר דהשתא לא הוי הימנו ודבר אחר וי"ל דברייתא דלעיל סבירא לה דהימנו ודבר אחר הוי היקש וקל להבין:

חוץ מפנים בדבר אחד גמר. פי' רש"י אידי דניתן היקש לידרש בדברים המפורשין בפנים כגון למטה בפר ומעלה בשעיר נלמוד בבת אחת אף הלמד בהיקש עמו ותימה הוא לומר כן דהא יותרת הכבד ושתי הכליות דגמרינן שעירי ע"ז מפר העלם ופר העלם גמר מפר כהן משיח חשיב היקש מהיקש בזבחים פרק ב"ש (זבחים דף מא.) אע"ג דגמרינן שעירי ע"ז מפר העלם לענין הזאות דכתיבן בגופיה וכן בפ' איזהו מקומן (שם דף נה:) דלא גמרינן זבחי שלמי צבור שהן קדשי קדשים ובעי צפון מדאיתקש לחטאת ואע"ג דנפקא לן מהיקישא שאין נאכלין אלא לזכרי כהונה דכתיב בחטאת (ויקרא ו) בגופיה וכן אשם לא יליף התם צפון מדאיתקש לחטאת אע"ג דגמרינן נמי מהאי היקשא סמיכה דכתיב בגופיה דחטאת מיהו כל זה נ"ל לתרץ דלא דמו להא דהכא דהכא כל ההזאות חשיב חד ענינא וכיון דגלי מקצת בגופיה גמרינן נמי בחד זימנא אפילו מאי דיליף בהיקש אבל הנך לאו חד ענינא נינהו ור"י פי' דמאחת למעלה דכתב בשעיר יליף מבחוץ בין בפר בין בשעיר ומשבע למטה דפר יליף בחוץ בין בפר בין בשעיר דהכי משמע ליה וכן יעשה באהל מועד בשתי הבהמות כמו שעשה אחת למעלה בשעיר בפנים וכן כאשר עשה בפר בפנים למטה יעשה לשתי הבהמות באהל מועד ולא נהירא לריב"א לשון בחד זימנא גמר דהכי הוה ליה למימר פר בחוץ למעלה משעיר גמר ושעיר בחוץ למטה מפר גמר ונראה כפי' רש"י ולא דמי לכל הנך שהביא ר"י דהכא כיון דכתיב וכן יעשה באהל מועד מסתמא קאי אהזאות דכתיב בגופייהו דהיינו אחת למעלה דשעיר ושבע למטה דפר שהרי לא היה עושה לפני ולפנים אלא הזאות והאי כתב וכן יעשה וא"כ צריכין אנו ללמוד בחד זימנא גם מה שלמדנו בהיקש *שאם לא כן אנו לא הייתי מקיים וכן יעשה דמשמע לגמרי יעשה באהל מועד כמו לפני ולפנים וקרובים תירוץ זה והתירוץ שכתבתי אני למעלה להיות שוין") : **אני** ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טפי דמים מפר העלם דבר. הקשה ריב"א והא בבית ראשון לא הוו פרוכת ובבית שני דהוו פרוכת לא היו מקריבין פר העלם דבר כדתנן בפ"ק דמגילה (דף ט:) אין בין כהן משיח למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות דכהן משיח מקריבו ולא מרובה בגדים ובפרוכת דבבי איירי ור"י תירץ דבבית ראשון הוה ובפרוכת דבבית שני הוה וההיא דמגילה איירי בהוראת כהן משיח לעצמו דקיימא לן הוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לצבור דמייתי פר אם טעה ועשה כהוראת עצמו ודוקא משיח דכתיב ואם הכהן המשיח אבל מרובה בגדים הרי הוא כשאר יחיד ומייתי כשבה או שעירה אבל פר העלם דבר של צבור אפילו כהן הדיוט מצי לאקרוביה כדאיתא בת"כ וכן מוכח דבבית שני איירי דאי בבית ראשון נימא של פר כהן משיח אלא ע"כ בבית שני איירי ולהכי לא קאמר נמי של פר כהן משיח דלכהן משיח בבית שני לא הוה דיאשיהו גנז שמן המשחה [לעיל נב:]:

כלה דם הפר ואח"כ כלה דם השעיר. לא ידענא מאי איצטריך לאיתויי האי קרא תיפוק ליה מדכתיב מתנות דם הפר ברישא וכתיב חוקה ושמא י"ל דלהכי אייתי האי קרא דאי מדכתיב חוקה ה"א מחוקה לא ילפינן אלא היכא דשינה הסדר של מעשה שלם כגון אם הקדים כל עבודת שעיר דבחד מקום מקמי מתנת דפר אבל כי האי גוונא שאינו מקדים אלא אחת ממתנות דשעיר מקמי שבע מתנות דפר לא מעכב להכי מייתי מדכתיב וכלה התורה אמרה כלה דם הפר לגמרי ואח"כ כלה דם השעיר והוי כמו שינה הכתוב עליו לעכב:

אלא

*) [וע"ע תוס' זבחים נו: ד"ה ואכ"א]

רבינו חננאל

ואקשינן וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש כלומר הפר והשעיר תרווייהו גמרי מהדדי אחת למעלה ושבע למטה מבית לפרכת בהיקש דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר גמרינן שיהיו עשיותיהן שוות היאך חוזרים ומלמדים בהיקש מדכתיב וכן יעשה לאהל מועד להיות אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר וכן מדם השעיר באהל מועד כנגד הפרכת והא קי"ל בין לרבינא בין לרבא דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש ויזה מפורש בשחיטת קדשים פרק איזהו מקומן כו' בתחלתו שחיטת קדשים בצפון וכך סוגיא דשמעתא במקומה. נאמר בעולה ושחט אותו על ירך המזבח צפונה. ונאמר בחטאת ושחט את החטאת במקום העולה [illegible] ואת תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' הנה נגמרה החטאת שחיטתה בצפון מן העולה. וכתיב באשם במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם [illegible] לי לאקשי לחטאת ולעולה. ואמר רבינא צריכא [illegible] לדרבא לא אקשיה לעולה [illegible] מהבא. כאשר [illegible] משור זבח השלמים [illegible] ואסיקנא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש אי מדרבא אי מרבינא. ופרקינן אינו זה חוזר ומלמד בהיקש שהוא ודבר אחר הוא כלומר זה שאתה למד ממנו דבר א' אינו אותו הדבר שלמד הוא בהיקש אלא זולתו הוא וכי האי גוונא לא הוי היקש. הניחא לר' עקיבא [זבחים נז] דסבר כי האי גוונא הוי היקש שנאמר ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וגו' וא' הקיש הכתוב את הבכור לחזה ושוק של שלמים מה חזה ושוק של שלמים לב' ימים ולילה אף הבכור לב' ימים ולילה. ובא ריה"ג להקיש לחזה ושוק של תודה ליום ולילה. ולא מצא ר' עקיבא להשיבו אלא כתיב ובשרם יהיה שאין ת"ל יהיה מה ת"ל יהיה הוסיף הכתוב הויה אחרת לבכור כלומר יום אחד. מכלל דתרוייהו סבירא להו דבכה"ג הוי היקש ובא ר' ישמעאל וא' עקיבא טעיתה. שלמים למדו *) ממעשר בהמה לענין (תמורה) ואמרת בתמיה וכי הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש זה דבה אחד הוא. הא אין עליך לדון אלא בהיקשא כלשון הראשון ולא מרבויי הכתובים. ואמרי' התם כמאי פליגי בהימנו ודבר אחר. ר' ישמעאל סבר לא הוי היקש ור' עקיבה וריה"ג סברי הוי היקש. בשלמא למ"ד לא הוי היקש [היינו] דכתיב וכן יעשה לאהל מועד שהקיש הכתוב דם שעיר לדם הפר ולא חזר ולמד מדם השעיר אותו הדבר שלמדו מדם הפר אלא הזואות שכתובים בהן בפירוש והימנו ודבר אחר הוא זה. כשם שמזה לפני ולפנים מדם הפר ומדם השעיר כך עושה ומזה בהיכל אלא למ"ד הוי היקש מאי איכא למימר. ופרקינן מקום ממקום נמר כלומר וההיכל נמר מקדש הקדשים כך כתיב וכפר על הקדש זה קדש הקדשים וכן יעשה לאהל מועד זה ההיכל. ולא נמר הזאות הזאות אלא כשם שלפנים כך וכך הזאות כך בהיכל. איבעית אימא חוץ ופנים בחד זימנא נמר. אמר רחמנא כפרה בפנים מדם הפר ומדם השעיר. וכפרה בהיכל. וכתיב אח"כ ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר גמרי מהדדי כי בכל מקום עשייתן שוה. ואמרינן התם בשלמא למ"ד לא הוי היקש

*) כגי' לפנינו בזבחים שם תודה מביכן למדה משלמים וכי דבר הלמד בהיקש וכו' וכ"כ בספרי בפ' קרח ולפי זו אדרבה ר"י סובר דהוי היקש אבל רבינו נראה שהיה לו גי' אחרת שם וצ"ע :

[זבחים מט. מנחות נה.]

[זבחים מט: מנחות פג.]

זבחים ס.

מגילה יז:

פסחים נד: זבחים ס: מנחות נב. [בכורות כב: כתובות פב.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היכי דמי היקש שאין חוזר ומלמד בהיקש כגון אם לא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אני ראיתיה ברומי. וגם כלי בית [illegible] כתובות [illegible] ס' מ"ל [illegible] של בית [illegible] שלחן [illegible] ופרוכת [illegible] ואין עדיין [illegible] ברומי: תוס' ד"ה [illegible] ומי שלא [illegible] קיים. עיין לעיל דף [illegible] ע"א תוס' ד"ה דוחק:

נושא/מבנה

ב' מקורות [illegible]

[illegible] הפרוכת

ג. [illegible] פר [illegible] דבר

ג' חיות בב' כיוונים

נושא/מבנה

סידרה [illegible] תרומות [illegible] פר ושעיר

רבא/ר' ירמיה מחלוקת [illegible]

תוספות ישנים

מבכירות במס' דמאי גבי דמאי ואומר רבי דשאני גבי דמאי שעושה הכל ואין נותן לכהן כלום אלא הרומה מעשר שבו דתרומה גדולה ככר ספרים עם הארץ [ולהכי] קתני תקנתא דמעשר שני כדי שיוכל לאוכלו מיד אבל גבי יין כותים וסבל והאי צריך ליתן לכהן וללוי ולמה יקבע מקום ויהלל כיון שאינו אוכלו. מ"ר. וא"ת כיון דסתמא דהכן בברייתא מבום דאין ברירה לר' יהודה א"כ מאי קאמרי בברייתא אי אתה מודה במה יקבע מקום ונמצא שותה טבלים למפרע כדאמרינן בעירובין וגיטין וסוכה ומאי קושיא והלא הן עצמן טעמייהו מבום דאין ברירה אבל אי הוו סברי יש ברירה לא היו חוששין לקביעת הגוד ולמה מקשינן ליה לר"מ טעם שאינו אמת ואומר רבי דה"ג אשכחן בזבחים פ' התערובות (דף עז:) שמקשה רבי אליעזר לחכמים טעם שאינו תופס אמת (בזבחים פרק התערובות) גבי איברי בעלי מומין שנתערבו באיברי תמימין כו'..גם בכמה מקומות פירש בזה סמנין ואין לי להאריך פה כאן: (ע"כ שייך לדף נו ע"א)

רבי יוסי ור"ש אוסרים דאין ברירה. והכי מסקינן בפרק בכל מערבין דלית ליה לרבי יוסי ברירה וקשה לרבי דרבי יוסי אדרבי יוסי דבגיטין בפרק מי שאחזו (דף עג:) גבי מה היא באותן הימים וא"ר יוסי מגורשת ואינה מגורשת ולכי מיית הוי גט אלמא סבירא ליה יש ברירה דהכי דייק בפ' כל הגט (שם דף כה.) על רבי יהודה ואין נראה לומר דלרבי יוסי הוי ספק אף לכי מיית דהא כי היכי דלרבי יהודה דהויא כאשת איש לכי מיית מגורשת ה"נ מסתברא לרבי יוסי ואומר רבי דשאני התם כי הדבר עומד להתברר ממילא אם ימות אם יחיה ולכך יש ברירה אבל כאן אין הדבר עומד להתברר וכן בההיא דעירובין דמעשר שני זה מחולל על הסלע שתעלה מן הכיס דמסקינן התם לרבי יוסי דלא חילל היינו נמי דבר שאינו עומד להתברר מיהו כי האי גוונא קאמר בריש כל הגט על רבי יהודה ומפליג בין תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו והאי שינויא דעומד להתברר דפירש [הוי] מצינן למימר התם אבל לרבי שמעון לא היה יכול לומר שם זה החילוק. הגה"ה. ומכח זה מתרץ רבי הא דקשיא ליה דשמואל אדשמואל דאית ליה ברירה בגיטין בפרק מי שאחזו גבי הא דאתקין בגיטא דשכיב מרע אם מתי יהא גיטא אלמא אית ליה ברירה ואילו בביצה (דף לז:) לית ליה לשמואל ברירה גבי אחים שחלקו בהמה וחבית בשותפות ואומר רבי דשאני בההיא דגיטא דהדבר עומד להתברר אבל הכא היכא דעומד להתברר דבאותו חלק פלוני לזה וחלק פלוני לזה קודם שחלקו אבל גבי אם לא מתי הדבר עומד להתברר אם יחיה או לא מיהו קשה לרבי מהא דאמרינן

נג"ק